

Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana

Suscripció: dins Espanya: 2 pess. l'any. - Redacció: St. Bernat, 5, Pral.-2.ª-Palma
Estranger: 2'60 pess.

[217]*

A tots els nostres amics (216-219)

El benemèrit *Institut d'Estudis Catalans* ha acordades i publicades unes *Normes Ortogràfiques* per les seues nombroses publicacions, per que aquestes surtin amb la meteixa ortografia. No ha duita mai l'*Institut* l'idea d'imposar a negú tals *Normes*; pero li seràn molt bons doblers el que tots els escriptors catalans i totes les entitats editorials catalanes les acceptin i les observin, perque així s'acabaría l'anarquía esglaiadora que reina dins el camp de les Lletres Catalanes en materia d'ortografia. Nosaltres que hem considerada sempre l'ortografia com una cosa secundaria fins a un cert punt; i que, quant ens tiràrem al mig alsant an els quatre vents de Catalunya la bandera de *l'Obra del Diccionari*, va esser amb el propòsit fet de no admetre cap conflicte mai per qüestions d'ortografia, si bé regoneixent que sempre es un bé per qualsevol literatura, i per lo meteix per la catalana, que tots els qui la conren, observin generalment un meteix sistema ortogràfic, maldement no siga tan perfet com sería de desitjar; per tot això, allà ont una corporació tan respectable com *l'Institut d'Estudis Catalans* acorda i publica un sistema

* T. VII. —Febrer-Mars de 1913. —N. 9.

ortogràfic, nosaltres, sense voler anar a aclarir si es més o menys avengut i escaient, l'acceptam desde ara amb tota llealtat de cor i declaram amb molt de gust que d'avui endavant l'observarem; i, si qualque vegada no l'observam, serà sense fer-ho aposta, perquè ens passarà per malla sense mal fel negún. Pero això sí, també desde ara ens reservam la facultat d'aduir an el seu temps i lloc proves i raons contra qualcuna d'aqueixes *Normes*, sempre que [218] considerem que no acabi de concordar amb els resultats de la ciència llingüística i que procedesca la seua modificació pel bé de la llengua. Ara lo que també hem de fer avinent que, si mai venia aquest cas de nosaltres impugnar cap de les *Normes Ortogràfiques de l'Institut*, tot impugnant-la, l'observariem indefectiblement fins i tant que l'*Institut* hagués acordada i publicada tal modificació. De manera que per patriotisme i per amor a la llengua catalana feim el sacrifici d'una bona part de les nostres conviccions ortogràfiques, i aconsellam i pregam a tots els nostres amics que facen lo meteix que nosaltres, que sacrifiquin les seues amors, aficions i conviccions ortogràfiques pel bé major de la concòrdia i de la uniformitat i de la dignificació de la nostra estimadíssima llengua catalana, que no es duptós que farà mes bon paper davant propis i molt més encara davant estranys, si tots l'escrivim d'una meteixa manera i no siga la seua ortografia tants de caps tants de barrets. I sobre tot, demostrem pràcticament que som qualque cosa més que un poble de mal-sofrits, esquitarells, baralladiços i desavenguts que no estam a pler en no gatinyar-mos i llevar-mos la pell uns amb altres. Per això llamentam amb tota la nostra ànima que, en mig de la general acceptació que ha merescuda per tot arreu les *Normes Ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans*, com mai hauríem cregut que l'obtinguessen, hi haja haguda d'haver la nota discordant de dos confreres nostres tan dignes, benemèrits, respectables i benvolguts com *La Gazeta Montanyesa* de Vic i *La Costa de Llevant*, que se son alsats a combatre aqueixes *Normes* amb un to i unes formes que nosaltres en cap manera podem alabar. Comprenem perfectament que n'hi haja d'aqueixes *Normes* que no

agradin an aquest i an aquest altre. Nosaltres encara no hem dit que ens agradin totes; lo que sí deim que totes, absolutament totes, tenen prou fonament per que qualsevol les pugui acceptar sense gens de por de fer cap mal terç a la nostra llengua. Nosaltres comprendríem que qualcú se fos alsat a posar til·les an aqueixes *Normes* per millorar-les, per recolar-les, per refilar-les, per que responguessen més feelment a l'ideal de tots. Lo que no compremem ni ens explicam satisfactoriament es lo que han fet aqueis dos confreres esmentats, que, enlloc d'aduir proves veres, raons sòlides i arguments llegendíms, que haurien pogut servir per il·lustrar i orientar l'*Institut* [219] meteix, que no creim que abrigui la pretensió de sebre-ho tot ni d'esser infal·lible, i que estam segurs de que, lluny de tenir per irreformables aqueixes *Normes*, amb el temps les anirà modificant, millorant i completant, segons ensenyi l'experiencia i demani la ciencia llingüística que's vaja fent; no han fet casi res d'això aquells dos confreres, sino que casi bé no son sortits de censures vagues i a l'aire, de raons foradades, de proves que no pertocuen, de grollers paralogismes, de verbes insustancials. En tot quant han dit contra les *Normes*, hi ha brillat per llur ausencia l'amor i l'interés per la llengua; casi només hi ha tret el cap i coetjat la passió i la betzerria. Altra cosa havíem d'esperar de l'il·lustració i patriotisme de tan bons confreres.

Més avall posam aqueixes bones de *Normes*, perque volem que constin dins la col·lecció del BOLLETÍ, que bé s'ho mereixen; i derrera elles, en posam unes quantes més que volem proposar an els balears, tant els qui conren literariament el català que's parla an aquestes illes com els qui per motius d'oportunisme, fundat en raó, empren dins llurs escrits les formes dialectals casolanes, tan gentils, suggestives i escaients. Ho farem així per lo quant l'*Institut* no ha considerat del cas devallar an aqueixes particularidats.

Revista de Revistes (219-223)

Butlletín du Glossaire de la Suisse Romande. N'hem rebuts de l'any 1912 els nombres 1-2 i 3. el nombre 1-2 l'umpl un admirable estudi del gran romanista i amic nostre estimadíssim Dr. Jaume Jud sobre *Les noms des poissons du lac Léman*, aont l'autor patentitza una volta més els seus pregons coneixements de totes les llengües romàniques. Son una delícia tots els estudis d'aqueix excels filòleg. —El nombre 3 l'umplen dos estudis: un del Dr. E. Muret, *Effets de la liaison de consonnes initiales avec s final, observés dans quelques noms de lieu valaisans*; i l'altre del Dr. Gauchat, amic nostre estimadíssim també, sobre *Etymologies: bǎrnā, 2 dèsuvi, 3 tyoupèr*. Aqueix estudi resulta igualment admirable, es alló de que els àngels hi canten. —Aquest *Bulletin* surt quatre voltes en l'any. [220]

Revue i Bulletin de Dialectologie Romane. El darrer nombre d'aqueixes dues publicacions que hem rebut es el corresponent a maig-juny de 1912. La *Revue* du tres estudis: un de M. L. Wagner, *Das Sardische im Romanischen Etymologischen Wörterbuch von Meyer-Lübke* (el sart dins el diccionari etimològic romànic de Meyer-Lübke); dins l'estudi del Dr. Wagner hi ha prou que espigolar per l'OBRA DEL DICCIONARI DE LA LLENGUA CATALANA. L'altre estudi es de K. Göhri, *Die Ausdrücke für Blitz und Donner im Galloromanischen* (els mots per expressar el llamp i el tro en gal·lo-romànic); es un estudi curiosíssim en curs de publicació. I finalment hi ha del Mestre Salvioni, el gran dialectòleg italià, unes *Postille italiane e ladine al «Vocabolario etimologico romanzo»*, les quals interessan ferm també a la nostra OBRA.

El *Bulletin* du una munió de notes bibliogràfiques d'obres de filologia romanista, que demostren el gran moviment que aqueixa ciència ha obtengut dins casi totes les nacions civilitzades. Citarem el nom d'aqueixes obres i de llurs autors: L. Roudet, *Éléments de phonétique générale*. —A. Grégoire, *Les machines parlantes et la Dialectologie*. —A.

Grégoire, *Influence des consonnes occlusives sur la durée des syllabes précédents*. —E. Monaci, *Carte basso-latine della Spagna e de Portogallo*. —H. Martin, *Notes on the syntax of the latin inscriptions found (trobades) in Spain*. —R. Rübel, *Über den Gebrauch von DEBERE und den Ausdruck der Notwendigkeit in Romanischen* (sobre l'ús de *debere* i l'expressió de la necessitat en romànic). —O. J. Tallgren, *Glanures catalanes et hispano-romanes*. —L. A. Rostagno, *Note d'Etimologia Italiana*; id., *Nuovi Saggi d'Etimologia Italiana*. —C. L. Gentile, *Frasario piemontese-italiano*. —F. Babudri, *Appunti lessicali sulla parlata della campagna Istriana*. —L. A. Portogano, *Stornelli e Rispetti toscani*. —De Beaurepaire-Froment, *Bibliographie des chants populaires français*. —M. Klinghardt und H. Fourmestraux, *Französische Intonationsübungen* (exercicis d'entonació francesa). —Th. Roth, *Die Völkernamen in ihrer Entwicklung zu Gattungsnamen im Französischen* (els noms de pobles que en llur desplegament tornen noms genèrics). —A. J. Verrier, *Etymologies de noms de plantes et de termes de botanique*. —Bebornitz, *Neubildungen und Neuerscheinungen der französischen Sprache* (noves formacions i nous fenòmens de la llengua francesa). —I. J. Marichal, *Die Mundart von Gueuzaine-Weismes* (el llenguatge parlat a Gueuzaine, llogaret de Weismes-Wal·lònia prusiana). —K. Fester, *Satzphonetik im Wallonischen Dialekt Malmedys* (fonètica de la frase en dialecte wal·lònic de Malmedy). —L. Beizard, *Étude sur l'origine des noms de lieux habités du Maine*. —J. de Reichberg, [221] *Lègendes vosgiennes*. —L. Odin, *Glossaire du patois de Blonay*. —E. Tappolet, *Le regain (brostada) et la pâture d'automne dans les patois romands*. —Berriat Saint-Prix, *Las Vendegnas de Laborieux l'aîné, d'après le manuscrit de l'abbé Taillander* (un estudi interessant del dialecte de Clermont devers mitjàn segle XVII). —F. Delzangles, *Chants populaires d'Auvergne*. —U. Pellis, *elementi germanici*; id., *Appunti etimologici*; id., *L'epitesi nel friulano*; id., *Bricciole etimologiche*; id., *Il Sonciaco*. —G. Rittwagen, *De filología hispano-arabiga*. —J. López Barrera, *Estudios de Semántica Regional*. —G. W.

Umpfrey, *The Aragonese Dialect*. —S. A. Garrote, *El dialecto vulgar leonés hablado en Maragatería y Tierra de Astorga*.

Posa, además, una crònica de la *Sociedad Internacional de Dialectología Romànica*, unes quantes *noves* de romanisme, una lleugera polèmica sobre estudis de dialectes italians, i acaba una extensa *bibliografía romànica*, això es, la llista dels estudis publicats darrerament sobre totes les llengües neolatines amb llurs dialectes. Referent an el domini català i a la nostra llengua cita trenta dos estudis, entre ells quatre de nostres.

Zeitschrift für Romanische Philologie, revista fundada del Dr. Gustau Gröber i continuada del deixeble d'aquest, Dr. Ernest Hoepffner, professor de l'Universitat de Jena. Surt cada dos mesos, i ja se troba a l'any XXXVII de la seua publicació formant cada any un tom de prop de vuitcentes planes. El nombre darrer comença el tom XXXVII i sortí dia 30 de janer, y du tots aqueis estudis, prou interessants: G. D. de Geronimo, *Di alcuni codici e stampe di antiche rime messi assieme nel secolo XVI*. —J. Reinhold, *Karleto* (cançó de gesta o poema en vell francès sobre Carlemany). Walter Benary, *Hervie von Metz und die Sage vom dankbaren Toten* (Hervis de Metz [un antic rondaller] i el Mort agraït [rondalla], que se conta a Mallorca baix del nom *Es Port de sa Cibolla blanca*, i la tenim dins el nostre *Aplec de Rondalles Mallorquines*, T. II, p. 65-84). —Joh. Koštiál, *Friaulische* (de la llengua de Friul, neolatina) *Etymologien*. —G. Bertoni, *Su qualche passo dell'antico lapidario francese di Ami o Amis* (de la darrería del sigle XIV o primería del XV). — Bibliografíes: a) de Sextil Puscariu sobre el *Diccionari Etimològic Romànic* de Meyer-Lübke en curs de publicació; b) i Albert Stimming sobre la *Vida d'Eustaqüi* en vell francès, treta del manuscrit fr. 1374 de la Biblioteca Nacional de París, publicat per primera vegada amb una introducció i observacions i glossari an el text llatí de *Acta Sanctorum* i de la *Bibliotheca Casinensis*, obra d'Andreu C. Ott., tiratge apart de *Romanische Forschungen*. —E. H. *Neuerscheinungen* (publicacions noves). [222]

Revue de Phonetique, publiée par l'Abbé Rousselot et Hubert Pernot. Surt quatre vegades en l'any a París. El darrer fascicle que n'hem rebut es el 3r de 1912, i conté aquests estudis: *Contribution à l'étude des intonations serbes (avec 2. fig.) par Miloche Ivcovitch* [el coneguèrem a París com a deixeble del P. Rousselot i concorrent an el *Laboratori de Fonètica Experimental* del Col·legi de França]. — *Comparaison du phonographe et du petit tambour (avec 4 fig.) par J. Chlumsky* [un professor boemi que s'ha passats nou o deu anys a París, estudiant fonètica experimental amb el P. Rousselot, del qual era *Ajudant* en dit *Laboratori*, quant nosaltres hi concorriem entany, i quedàrem agraïdíssims a les moltes d'atencions que aqueix doctor ens dispensà]. — *Essai de mesure des sons et syllabes tchèques dans le discours (avec 8 fig.) par J. Chlumsky.* — *Dictionnaire de la prononciation française (suite) (avec 9 fig.) par l'abbé Rousselot.* — *Tableau sommaire des sons du français par Marguerite de Saint-Genès.*

Revue Catalane, organe de la Société d'Études Catalanes de Perpinyà. El nombre darrer, corresponent a janer d'enguany, posa: a) l'estat econòmic de la *Société*; b) la llista dels *Membres* de la meteixa; c) la mort d'en Gustau Cazes, rossellonès benemèrit; d) una nota sobre els poemes francesos del poeta rossellonès En Romà Thomas; e) una notícia de que han fet *Officier de l'Academie* el nostre amic benvolgut i zelós col·laborador En Juli Delpont; f) una poesia *Lo Temps de l'Ermità de Cabrenç*; g) un extracte de la conferència que En Joan Amade, rossellonès i professor de l'Universitat de Montpeller, donà a Perpinyà sobre *l'âme roussillonnaise*, durant la qual se cantà *Lo Cant del Vallespir*, lletra de N'Amade i solfa del mestre Adeodat de Sévérac, que també ha posat en música un altre poemeta de N'Amade, *La Festa dels Avis*; h) consigna diferents premis que la *Société Agricole* etc. concedí per obres en català a diferents escriptors, entre altres, Mn. Blazy de Ribesaltes, amic i col·laborador nostre; i) fa constar la declaració colectiva d'un boldró de professors d'instrucció primària de que es una gran cosa servir-se del català dins les escoles del Rosselló per ensenyar les altres llengües; j)

resumeix una calenta defensa de la llengua catalana qu'un escriptor rossellonès, molt estimat an aquella regió, Mr. I. Sudria ha feta amb raons ben sòlides i afuades; k) un bell enfilall de cançons populars que se canten ballant en les festes majors rosselloneses i que s'anomenen remenadilles; l) un raig de *catalanismes* que els nois rossellonesos que no saben gaire llur llengua oficial, amollen a balquena quant les fan parlar en francès; ll) un inventari del castell de Nyer, escrit [223] l'any 1698: es interessantíssim desde el punt de vista de la lexicologia catalana, i tot una mina de mots catalans. Que'n publiqui molts d'inventaris així la *Revue Catalane* de Perpinyà.

Bibliografia Literaria (223-225)

(a càrrec de Mn. Miquel Costa i Llobera)

Sheridan | Les Males llengües | comedia en cinc actes—Traducció de J. Ferrer i J. Fabré | L'Avenç | Barcelona.

Aquesta obra del famós dramaturg anglès del segle XVIII apareix habilment posada en català, sense pèrdua del seu caràcter; i guanya pel gust actual amb la supressió de parlaments massa difusos, lo qual li dona moviment més aixerit i més vivesa de diàleg.

El llenguatge de la versió es un general correcte: per lo meteix hi desdiuen alguns castellanismes, com *sombra* i *demasia*, que son fàcils de corretgir.

La lliçó qui's desprén d'aqueixa comedia es noblement moralitzadora, per més que hi figurin personatges ben immorals.

Dins un petit volum de 244 pàgines ofereix el conegut lusòfil Sr. Ribera i Rovira un retaule complet de tota la literatura portuguesa. Les influències estrangeres, les escoles diverses i la correlativa importància dels autors, tot s'hi troba ben esposat ab força d'erudició, que per sa mateixa abundància produeix tal volta un efecte de compendi atropellat. Així aquest llibre's manifesta com un resum de la gran història de la literatura portuguesa, deguda al famós Theófil Braga. I certament s'hi manifesta, no sols per la plenitud i domini de la mateixa, sino també per l'esperit tendenciós que s'hi descobreix. Els judicis, exactes i ben enfocats desde'l punt de vista literari, no poden ésser-ho igualment desde'l punt de vista de l'ortodòxia, suposat el racionalisme positivista del mestre, conegut deixeble de Comte i de Littré. L'obra, per tant, té un esperit que no podem admetre.

Més dins el seu criteri heterodoxe, encara hi trobam conceptes qu'impliquen absurdes contradiccions. Així, per exemple, sobre'ls orígens del teatre portuguès, se diu de Gil Vicente: «Era un *racionalista*, essent pels seus *Autos* i *dintre l'ortodòxia*, un dels precursors de la Reforma.» Parlant de Guerra Junqueiro, entre'ls poetes contemporanis, escriu En Ribera:.. «una especie de *tolstoianisme*, barrejat amb el *panteisme cristià* (!) d'un St. Francesc d'Assís...» i còm si tenia res que veure amb el *panteisme* aquella tendresa seràfica amb que Sant Francesc abraçava germanivolment totes les criatures! Tanta es la confusió de nocions reinant al dia d'avui, que ja no cal estranyarse de res. [224]

L'obra del Sr. Ribera i Rovira resulta una ràpida excursió a lo llarg de tota la producció de Portugal i per les varietats més distintes de la mateixa, conforme ho indica aquesta taula de capítols: La Poesía, la Filosofia, el Feminisme, l'Economía, la Novel·la, el Teatre, l'Historia, la Ciencia, la Pedagogía, el Periodisme, la Filología, la Crítica i l'Oratoria. La plenitud d'informació s'hi troba més desigual en lo relatiu als autors contemporanis, fins al punt de no citar-s'hi cap obra de Th. Braga, ab tot i

fer-ne un elogi suprem. De totes maneres aquesta obra fa conèixer a Catalunya una gran literatura germana, rica de noms memorables i d'esplèndides produccions, malgrat d'això tan ignorada aquí del meteixos literats.

Pere Corominas | Les hores d'amor serenes.

Aquest llibre, magníficament estampat a la tipografia de «l'Avenç», es a manera d'una altra *Vita nuova* en que un esperit intens i reflexiu, però no tan alt poeta com el Dant, refereix l'història del seu amor en forma alternada de prosa i vers. El fons de sentiment es un espiritualisme làic, no exempt de dignitat, elevació i delicadesa. No es l'amor cristià, però es un amor que conserva moltes notes del cristianisme, malgrat l'intent del qui s'en confessa emancipat. Tan cert es que l'home modern, per més que vulla fer-se independent i fins contrari de l'ideal cristià, participa forçosament de ses influències per una o altra banda. —A diferència de la *Vita Nuova*, *Les hores d'amor serenes* no acaben en dol, sino en vida conjugal i honest idil·li, llegendant així el títol de l'obra.

L'autor se mostra estilista poderós i elegant, però no tan hàbil versificador, si no es que les irregularitats del vers son voluntaries llibertats modernistes.

Malalties del bestiar | M. Rossell i Vilà | L'Avenç | Barcelona | 1911.

Entre les obres científiques que ja comencen a publicarse en català, mereix singular menció aquesta, per lo correcta d'estil i de llenguatge i per lo ben presentada tipogràficament. L'autor, que es Inspector d'Higiene pecuària i de Sanitat veterinària a Puigcerdà, demostra condicions

d'escriptor clar i precís; i el seu llibre, avalorat amb oportunes estampes, serà segurament utilíssim per la pagesia de Catalunya i per tothom qui dins la regió haja de tenir cura d'animals.

Dr. Francisco Montanyà Santamaría | Higiene popular | 1912.

Un altra manual de divulgació científica es aquest llibre qui fou premiat ab medalla de plata en el «Congrés Internacional d'Higiene escolar de Barcelona» aquest any meteix. Va precedit d'un pròlec en castellà firmat pel Dr. Rodríguez Méndez, al qual està dedicada l'obra i d'un prefaci filològic del M. I. Dr. Alcover director del present [225] BOLLETÍ. Es un treball qui's recomana per son sentit pràctic i l'oportuna concisió que el fa més clar i manetjable, sense que hi manqui res de tot quant pot desitjar una familia relativament a normes de bona sanitat i remeys fàcils dels mals més ordinaris i freqüents.

La llengua hi es prou respectada, si s'esceptuen les construccions ab *qual* i *quin* corresponents al castellà *cuyo*.

De totes maneres, el Dr. Montanyà mereix gratitut i encoratgement.

Joaquin Miret i Sans | Vida de | Fray Anselmo Turmeda.

Aquesta monografia, extreta de la *Revue hispanique* (New York. — París. —1912), es sobre manera interessant i rica d'informacions, fins al present no gaire conegudes. Diu la derrera paraula sobre el discutit autor de *La disputa de l'ase* i de la *Divisió del Regne de Mallorques*. D'ara endavant serà impossible no tenirlo per mallorquí i per frare apóstata, mort a Tunis aont encara se mostra el seu sepulcre venerat dels mahometans com un *marabut*, no sols per esser-se convertit a

l'islamisme, sino per haver escrit en llengua aràbiga el llibre titolat: *Present d'un home de lletres per refutar els partidaris de la Creu*. Amb el nom d'Abdallah, conseguí el renegat honors, riqueses i gran influència a la cort d'Abd-al-Aziz i Abou-Abbas. Així consta de la seua autobiografia aràbiga i de notables documents d'Arxiu que'l Sr. Miret i Sans adueix amb l'erudició que li es propia. La figura del desastrat satíric apareix amb el seu cinisme sacríleg i el seu odi encarniçat contra les ordes religioses, però tal volta en distintes frases no tan reprovada com se mereixia.²⁵

Normes ortogràfiques (225-238)

I. Quan l'Institut d'Estudis Catalans va constituir la Secció Filològica, la diversitat de criteris i d'escoles que en la publicació de tota mena de textos catalans s'expressa per les normes ortogràfiques més variades, encara se reflectia en les mateixes publicacions de l'Institut. Cada impremta i cada autor tenia les seves exigències i encara que dues o tres orientacions generals anaven [226] consolidant-se i en part compenetrant-se, no podia preveure's un acord espontani.

La creació de la Secció Filològica d'aquest Institut implicava ja naturalment l'existència d'un centre especialitzat d'estudis que havia d'esdevenir el nucli iniciador dels treballs per a la redacció de normes ortogràfiques comunes a totes les Seccions i per a totes les publicacions de l'Institut, i la Diputació de Barcelona al crear-la li assenyalava entre altres aquesta missió enlairada. Un cop anunciat el pensament va imposar-se per si sol: evidentment era possible, en l'estat present de la producció literària catalana, arribar a la formació de normes ortogràfiques

²⁵ Nota (1) de l'original: En Miret ja publicà l'any 1910 una monografia sobre *La Tomba de Fra Anselm Turmeda*, aont ja donà casi totes aqueixes ferestes noves i clarícies de l'horrenda apostasia del malenat franciscà, de lo qual férem un resum demunt aquest BOLLETÍ (T. VI, p. 79-82), prou espinzellat per que se vés que ja no havia medi de porer ductar de l'apostasia, amb totes les agravants imaginables, de Fra Anselm.

fonamentals que donessin una solució nacionalment acceptable a un nombre de qüestions suficient per a constituir sòlid cos de doctrina.

L'Institut va disposar-se a realitzar aquest treball amb l'intent d'utilitzar-lo en les seves publicacions. El procediment seguit demostra un gran seny, una fe tranquil·la i una ferma perseverància. Elements de les Seccions Històrica i de Ciències s'agregaren als individus de la Secció Filològica per constituir la Ponència ortogràfica, i aquesta, partint del programa de qüestions proposat per un dels seus membres de fa molt temps acreditat an aquesta mena d'estudis, comensà una llarga i acurada deliberació, acabada en la publicació d'un primer projecte, deixat per algú temps a nou estudi dels Ponents. Tres redaccions successives foren el resultat dels nous treballs abans que la Ponència presentés les Normes a la deliberació de l'Institut en ple. Un reglament aprovat a propòsit estableix la forma de les votacions de l'Institut i el temps que haurà de passar de l'una a l'altra.

Les Normes ortogràfiques aquí donades no son totes les que foren posades a deliberació i estudi: són les que després de llargues deliberacions han arribat a obtenir el sufragi favorable dels quatre quints de membres votants de l'Institut. El respecte del seny pregón de la nostra llengua i de la seva tradició literària ha inspirat als membres de l'Institut d'Estudis Catalans els subtils sedaços per on creien que podia passar-ne pura la flor, aixís com la conveniència patriòtica d'afirmar una norma nacional els ha imposat a vegades el sacrifici del propi i personal criteri.

II. En la recerca de motius fonamentals que permetin [227] fixar cada una de les normes ortogràfiques, se troba el català atret per criteris científics diferents i ben sovint contradictoris. Els segles XIII, XIV, XV i XVI van deixar-nos una tradició literària de grafies generalment admeses, que foren graciosa expressió del seny de la nostra llengua, fàcil i constant en els registres i diplomes cancellerescs, un poc més difícil de collir entre les errades i extravagancies dels escriptors privats. L'origen etimològic de les paraules imposa solucions en la seva transfiguració gràfica d'una força científica indiscutible en la nostra i en les altres llengües romàniques. Una

tendència natural mou l'home d'estudi a deixar marcats a la paraula escrita els valors fonètics dels sons fins allà on la seva expressió resulta possible.

Cap d'aquests criteris, però[,] té una valúcia científica prou gran per a imposar-se sempre que's troba en contradicció amb els altres. La tradició literaria no fou sempre constant i quedà compromesa per una admissió servil de formes estranyes en els segles XVII, XVIII i XIX, sense comptar que existeixen lleis vitals d'evolució de les llengües que impedirien avui a qualsevol llengua parlada, l'adopció absoluta de formes ortogràfiques corrents a l'Edat Mitja. L'etimologia no sempre és tant precisa com en els mots que venen del grec o del llatí i fins en aquests no pot autoritzar la restauració de lletres i formes caigudes en desús, rebutjades per la tradició, contraries a lleis fonètiques ben vives. La solució fonètica és força sovint imperfecta per ser molt més gran el nombre de sons que el de lletres per a representar-los, a més a més de ser causa de pertorbació la lluita entre formes fonètiques dialectals contradictories.

Els membres de la Ponència ortogràfica de l'Institut i l'Institut en ple han arribat a un compromís entre aquests criteris igualment científics, resolent-se en cada cas per la solució que més els concordava o pel criteri que amb més força pugnava per sostenir-se adins del sistema que del conjunt anava resultant. No han pogut oblidar que, en la lluita entre diferents formes dialectals, la metròpoli té una gran influència en la formació d'una llengua literaria, hi han menyspreat el valor fonètic de certes regions que distingeixen lletres confoses en la pronunciació de Barcelona. No sempre han pogut ni han cregut haver-se de substraure a consideracions sentimentals que neixen de l'actual lluita en la producció literaria. [228]

III. Per això, al girar els ulls enrera i considerar el camí que hem fet, no podem estar-nos de pensar que en les discussions de l'Institut per la formació d'aquestes normes ortogràfiques s'ha registrat en compendi totes les opinions en lluita que's regiren en l'actual producció literaria de Catalunya.

No sols hi han trobat defensors els diferents criteris, sinó els sistemes més generals fins ara. L'ortografia que posava el seu més alt valor en el respecte de les formes tradicionals, la que va començar per l'instauració de grafies més directament fonètiques i ha anat perfeccionant-se amb la restauració de formes corrents en els nostres clàssics, la més radical que no reula davant de la generalització de signes nous i de la supressió de tota mena de lletres mortes, totes hi han tingut fermes defensors que, reduïdes les diferències tècniques, han sostingut la resistència en aquell ordre de raons sentimentals aon se ve a parar algunes vegades en l'adopció d'una sola ortografia.

I si havent-se escoltat tot i sospesat i discutit, ha arribat l'Institut a un conjunt de solucions harmòniques ¿per què no hauríem d'esperar que servís per a tots els catalans lo que s'ha fet tenint presents tots els criteris i els sistemes generalment coneguts a Catalunya? El que trobi en aquestes normes solucions en contradicció amb el seu pensar, consideri que altres, pensant com ell, s'han trobat davant de raons científiques tant sòlides, que abans de consentir-hi ell ja hi han consentit.

Es indubtable que hi ha en aqueixes normes ortogràfiques un seny que va afirmant-se i consolidant-se per si sol entre mig de la més gran diversitat de formes, desde molt abans de crear-se l'Institut, com subsistirà i se consolidarà més encara d'aquí endavant. ¿Per què havia d'oposar-se ningú que bon català sigui a l'interès vital de la nostra llengua de vestir-se amb formes consagrades i definitives? L'incoherència i la diversitat de normes ortogràfiques col·loca avui la llengua catalana en condicions d'inferioritat per a triomfar en la concurrència amb les altres llengües romàniques.

Posem-nos tots a escriure el català amb la mateixa ortografia, i haurem augmentat en una mida quasi bé incommensurable l'escassa facilitat que avui té el poble per a apropiar-se'n la seva expressió literaria. ¿Què val davant d'això l'escrúpol d'un criteri filològic, que aixís com aixís [229] ja fou tingut en compte? Ningú podrà considerar-se en perdua a l'abandonar les pobres personals originalitats per adoptar la pompa

escrita d'una llengua igualment usada per tots els pobles de llengua catalana.

1. No s'escriurà amb *a* sinó amb *e* la terminació del plural dels noms en *-a* i les terminacions verbals en *-s*, *-n*, *-m* i *-u* d'aquells temps en què la tercera persona del singular acaba en *-a*; així, tot escrivint-se *taula*, *forca*, *formiga*, *força*, *teorema*, etc., amb *a*, s'escriurà, en el plural, *taules*, *forques*, *formigues*, *forces*, *teoremes*, etc., amb *e*; tot escrivint-se *pensa*, *trenca*, *prega*, *sigu*, etc., amb *a*, s'escriurà *penses*, *pensen*, *trenques*, *trenquen*, *pregues*, *sigues*, *siguen*, etc., amb *e*; tot escrivint-se *pensava*, *dormia*, *faría*, etc., amb *a*, s'escriurà *pensaves*, *pensaven*, *pensàvem*, *pensàveu*, *dormies*, *dormien*, *dormíem*, *dormíeu*, *faríes*, *faríen*, *faríem*, *faríeu*, etc., amb *e*.

2. S'escriurà *g* i no *j* davant de *e*, *i*. Ex. *gendre*, *geniva*, *geografia*, *gerani*, *ginebreda*, *girafa*, *marge*, *ingenu*, *gastralgia*, *sacrilegi*, *menges*, *mengívol* (en què la lletra *g* representa el mateix sò que la lletra *j* en *jaspi*, *jove*, *jura*, *gorja*, *menja*, *menjoteja*); —*aventatge*, *metge*, *rellotge*, *viatgen*, *viatgin* (en què les lletres *tg* representen el mateix sò que les lletres *tj* en *lletja*, *lletjor*, *viatja*, *viatjar*). Excepció. S'escriurà *j* davant de *e*: en els mots *jerarquía*, *jeroglífic*, *jeure* (forma secundària de *jaure*), *majestat*, en els nexes *-jecc-* i *-ject-*. (Ex.: *objecció*, *projecció*, *abjecte*, *adjectiu*, *conjectura*, *injectar*, *trajectoria*) i en alguns noms propis com *Jesús*, *Jerusalem*, *Jeremies*, *Jeroni*.

3. Dins l'ortografia catalana, trobem usades: I. Una *h* etimològica, *h* que correspòn a una *h* llatina o a un esperit aspre grec. Ex.: *home*, *hipòtesi*; II. Una *h* signe rememoratiu d'una consonant desapareguda. Ex.: *rihent* (de *ridendo*), *rahó* (de *rationem*); III. Una *h* mer signe de pronúncia dissil·làbica. Ex.: *atribuhir* (llat. *attribuere*), *llehó* (llat. *leonem*); i IV. Una *h* sense cap valor fònic ni etimològic, escrita darrera de tota *c* final. Ex.: *amich* (lat. *amicus*).

D'aquestes quatre *hh*, continuarà usant-se la primera, la *h* etimològica; però se suprimirà les altres tres (ja de fet suprimides per un gran nombre d'escriptors); així, no s'escriurà *crehença*, *rahó*, *atihar*,

etcètera, sinó *creença, raó, atiar, etc.*, ni *atribuhir, influheix, etc.*, sinó *atribuir, influeix, etc.*, ni *amich, arch, gràfic[h], etc.*, sinó *amic, arc, gràfic, etc.*; però s'escriurà: *hàbil, habitar, haver, heretar, heroic, historia, [230] hivern, home, holocaust, hora, hostal, hospital, hoste, humà, humil, ahir* (lat. *heri*), *adherencia, inherent, inhumà, cohesió, exhalar, exhumar, inexhaurible, prohibir, vehement, vehícol, així com harmònic, inharmònic, hèlix, antehèlix, hemicicle, heterogeni, hexàmetre, hidrogen, higròmetre, hipertrofia, hipotètic, homología, horitzó, etc., etc.* —S'escriurà, però, *Espanya* (llat. *Hispania*), *oroneta* (de *hirundo*), *ordi* (de *hordeum*), *aura* (de *hedera*), mots que, ja d'antic, tothom escriu sense *h*.

4. Els nexes greco-llatins *ph, th, ch* i *rh* seràn reemplaçats (com ja és costum de fer-ho) per *f, t, c* o *qu* i *r*: així, no s'escriurà *philosophía, theorema, chòlera, chiròpter, rthethòrica, etc.*, sinó *filosofía, còlera, quiròpter, retòrica, etc.* S'exceptuaràn solament els mots com *chor* (del grec *Xopos*), diferenciat així gràficament de *cor* (llat. *cor*).

Anàlogament, la *υ* grega, no serà transcrita per *y* sinó per *i*; així, no s'escriurà *systema, ethylic, rhythmé, etc.*, sinó *sistema, etílic, ritme*.

5. La *i* asil·làbica darrera de vocal no s'escriurà *y* sinó *i*. Ex.: *aire, daina, raima, empaitar, escairar, remei, rei, reina, meitat, noi, almoina, boirós, avui, cuina, cuiraga, buidar; creia, duia, noia, remeiar, baioneta, joiós*.

Quant una *i* àtona precedida de vocal no és asil·làbica o una *i* tònica no accentuada gràficament va darrera d'una vocal, l'absència del diftong s'indicarà escrivint una dièresi sobre la *i*. Ex.: *reïna, reïnós, raïmet, raïm, heroïna, reïx, menyspreï*. Excepcions. No s'escriurà *ï* sinó *i*: I. Dins les terminacions *-ible, -isme, -ista, -itat*. Ex.: *increïble, egoïsme, panteïsta, tenuïtat*; II. Dins les terminacions dels verbs pertanyents a la tercera conjugació. Exemple: *agraïr, influïr, influïré, influïría, obeïm, obeïu, constituït, constituïda*; III. Darrera dels prefixes *co-* i *re-*. Ex.: *coïncidir, reïmpressió*. Però *reïx, reïxi*; IV. Darrera d'una vocal que porti un accent gràfic. Ex.: *continúï, estudiï*.

6. La partícula copulativa provinent de la conjunció llatina *et*, que els antics escrivien normalment *e* (*jo e tu*), serà escrita *i* (*jo i tu*), no *y* (*jo y tu*).

7. S'escriurà amb *l* doble (pronunciada *l+l*), no sols els mots com *ca-rre-tel-la*, *pot-xi-nel-li*, en els quals encara sol pronunciar-se el dit sò, sinó en tots els mots erudits que en llatí presenten *ll* (o en grec *λλ*), — mots en els quals la transcripció tradicional catalana *ll* (pron. *l+l*) sol [231] trobar-se reemplaçada per la transcripció castellana *l* senzilla; — tals són, entre altres, *allegoria*, *alliteració*, *allocució*, *al·lotròpic*, *allucinar*, *alludir*, *apellar*, *bellicós*, *cancellar*, *capillar*, *cavillació*, *cèl·lula*, *circumvallació*, *collaborar*, *collapsus*, *collateral*, *collació*, *collecta*, *collega*, *collegi*, *collisió*, *collocar*, *colloqui*, *constellació*, *crystal·lografia*, *destillar*, *el·lipse*, *emollient*, *equipollent*, *excellent*, *expellir*, *fil·loxera*, *fal·gellació*, *follícol*, *gal·licisme*, *idilli*, *illegal*, *il·legítim*, *illès*, *il·lícit*, *il·limitat*, *il·luminar*, *il·lusió*, *il·lustre*, *impellir*, *instal·lació*, *intelligent*, *libèl·lula*, *malleable*, *maxillar*, *melliflu*, *metallúrgia*, *mil·lèsim*, *nullitat*, *oscillar*, *palladi*, *palliatiu*, *Pallas*, *palli*, *parallel*, *parallaxe*, *pollen*, *Pòllux*, *pullular*, *pusillànim*, *rebellió*, *repellir*, *satèl·lit*, *sibilla*, *síl·laba*, *sillepsi*, *sil·logisme*, *sol·licitar*, *vacillar*, *velleïtat*.

Però mentre no es convengui a representar la *l* palatal altrament que amb el símbol *ll* (Ex.: *aquella*, *aixella*, *sella*), la *l* doble serà escrita intercalant un punt alçat entre les dues *l*; *carretel·la*, *potxinel·li*, *col·legi*, *intel·ligència*, etc.

8. *M* i *n* interiors davant de consonant:

Davant de *b*, *p* i *m*. S'escriurà constantment *m*. Ex.: *ambre*, *tomba*, *ombra*, *combustible*, *embenar*, *imbibició*, *ample*, *pàmpol*, *rompre*, *compadir*, *emparar*, *emplujat*, *impunit*, *impiadós*, *commoure*, *commensurable*, *commutar*, *emmalaltir*, *emmagatzemar*, *emmirallar*, *immens*, *immortal*, *immediat*, *immersió*, *immiscible*, *imminent*.

Davant de *f*: s'escriurà per regla general *m*. Ex.: *càmfora*, *àmfora*, *èmfasi*, *limfa*, *triomf*, *amfibi*, *amfiteatre*, *simfonia*, *emfàtic*. Excepció: els prefixes *con-*, *en-* i *in-* (que canvien la *n* en *m* davant de *b*, *p* i *m*)

conserven la *n* davant de *f*: *confegir, confessar, confiar, confondre, confraría, enfebrat, enfeinat, enfortir, enfosquir, enforçar, enfredorir-se* (però *emfàtic, emfisema, emfragma*), *inflar, infant, infinit, influent*, així com *infern, inferior*.

S'escriurà constantment amb *m* el prefixe *circum-*, qualsevol que sigui la consonant següent. Ex.: *circumpolar, circumvolació, circumferència, circumstància*.

Davant de *n*: s'escriurà *n* o *m* (no *mp*) d'acord amb la pronunciació. Ex.: *ennuolar-se, ennegrir, connivència, innecessari, innovació, innat, condemna, indemne, solemnia, amnistia, columna, damnació*.

Davant de *c* i *t*: s'escriurà *mp* en els mots presos del llatí els quals presenten en aquesta llengua el nexa *mpt*. Ex.: *exempció, redempció, assumptió, consumptió, presumptió, exempte, prompte, redemptor, peremptori, sumptuós, [232] presumptuós, consumptiu, contemptible*, així com *temptar* i *compte, comptar* (en francès *conter*). —En els altres casos, s'escriurà *n*: *tancar, encarir, encès, encercar, concepte, content, enterbolir, interior, empenta, etc., etc.* Excepció: *comte* (cast. *conde*), *femta, impremta*.

Davant de les altres consonants: s'escriurà *n*. Ex.: *venda, endolcir, sangonós, engolir, diumenge, engelosir, gínjol, conjurar, enlairar, enllestir, conquilla, enquesta, enraonar, consirós, ensuperbir, enveja, envellir, canvi, minvar, enzima*. Excepcions: *premsa, Samsó, somriure, tramvia*.

Noteu: *setmana* (no *semmana*), *cotna* (no *conna*), *sagna* (no *sangna*).

9. Preposició provinent de *apud*: *ab* i, amb l'adjunció d'una nasal, *amb*; la primera forma (*ab*), empleada sistemàticament pels autors antics (que escrivien també normalment *abdos* per *ambdos*, de *ambi* + *duos*) i, fins fa poc, d'ús general dins el llenguatge escrit; la segona (*amb*), gaudint, dins el domini llingüístic català, d'una extensió incomparablement més gran que *ab* i l'única empleada en la pronunciació normal de Barcelona:

S'escriurà *amb*, evitant-se així un divorci no prou justificat entre la llengua escrita i la parlada.

10. S'usarà *q* i no *c* davant de *u* asil·làbica, la qual s'escriurà amb dièresi (*ü*) davant de *e* i de *i*, i sense davant de *a* i de *o*. Ex.: *quat**re*, *quan*, *quant*, *qual*, *quart*, *quad*ilàter, *qual*itatiu, *aquà*tic, *aquós*, *equador*, *obliqua*, *iniqua*, *qüestió*, *eqüest*re, *freqüent*, *conseqüencia*, *eloqüencia*, *delinqüent*, *deliqüescent*, *obliquitat*, *quota*, *aliquota*, *quocient*, *quotidià*; però *cueta*, *cuaça*, *cuota*, derivats de *cua* (trisíl·labs), *evacuar*, *vacuitat*, de *vacuus* (tetrasíl·labs), *perspicuitat*, *innocuitat*, de *perspicuus*, *nocuus* (pentasíl·labs).

11. Dins les paraules erudites s'escriurà rigurosament *s* o *ss* segons que el llatí presenti *s* o *ss* (o el grec σ o $\sigma\sigma$). Ex.: *adhesió* (no *adhessió*), *apoteosi*, *asil*, *basílica*, *centesimal*, *cohesió*, *conclusió*, *corrosió*, *difusió*, *eclesiàstic*, *entusiasme*, *episodi*, *exclusió*, *explosió*, *icosaedre*, *infinitesimal*, *lesió*, *misàntrop*, *museu*, *nasal*, *prosèlit*, *residu*; *admissió* (no *admisió*), *agressió*, *abscissa*, *antecessor*, *assidu*, *colossal*, *dissolut*, *impressió*, *premissa*, *pressió*, *vicissitud*.

El prefixe *trans-* no serà mai escrit *tranz-*; així, *transacció*, *intransigent*, no *tranzacció*, *intransigent*. [233]

12. El sò de *s* sorda, que, seguint un criteri alhora etimològic i tradicional, tothom convé a representar per *c* davant de *e*, *i*, en mots com *cent* (de *Centum*), *vèncer* (de *vinCere*), *essència* (de *essenTia*), s'escriurà anàlogament amb *ç* i no amb *s* (o *ss*) en fi de dicció o davant de *a*, *o*, *u*, en mots com *dolç* (de *dulCis*), *venç* (de *vinCit*), *aparença* (de *apparenTia*), *faça* (de *faCiat*).

Ex.: *dolç* (*dolços*, *dolça*, *dolces*, *endolcir*, *dulcificar*), *calç*, *la falç*, *eficaç* (*eficaços*, *eficacia*), *feliç* (*feliços*, *felicidat*), *atroç*, *vivaç*, *preçoç*

glaç (*glaçar*, *glacial*), *braç* (*braços*, *abraçar*, *bracet*), *llaç* (*enllaçar*), *faç* (*facial*), *lluç*, *balança* (*balancejar*), *França* (*francès*), *solaç* (*solacívol*), *comerç* (*comercial*), *calçar* (*encalçar*, *descalç*), *pàniç*, *pedriç* i altres derivats en *-iç*, *vincladiç*, *enyoradiç* i altres derivats en *-diç*, *venediça*,

bellugadiça i altres derivats en *-diça*, *canemaç*, *bonaç* i altres derivats en *-aç*, *açò* (*ecce hoc*).

esperança, (*esperançar*), *venjança*, *assegurança* i altres derivats en *-ança*, *temença*, *parença* (*aparençar*, *parencer*), *coneixença* i altres derivats en *-ença*, *escurçar*, *avençar*, *alçar*, *cançó*, *llançol*, *començar*, *endreçar*, *destroçar*, *març*, *força*, *terç* (*terça*, *tercer*).

S'admet, però, la substitució de la ç tradicional per s o ss en el smots presos de l'àrab, en els quals ja d'antic es noten freqüents vacil·lacions entre ç i s; tals són, entre altres, *safrà*, *sucre*, *sabata*, *safata*, *Saragossa*, *assotar*, *arròs*.

Noteu: als mots que cal escriure amb ç corresponen mots castellans amb c o z i mots italians amb c, ci, cci o z, zz: *dolç* cast. *dulce* it. *dolce*; *calç* it. *calce*; *falç* cast. *hoz* it. *falce*; *eficaç* cast. *eficaz* it. *efficace*; *atroç* cast. *atroz* it. *atroce*; *feliç* cast. *feliz* it. *felice*; *glaç* it. *ghiaccio*; *braç* cast. *brazo* it. *braccio*; *llaç* cast. *lazo* it. *laccio*; *balança* cast. *balanza* it. *bilancia*; *calçar* cast. *calzar* it. *calzare*; *comerç* cast. *comercio* it. *commercio*; *començar* cast. *comenzar* it. *cominciare*; *esperança* cast. *esperanza* it. *speranza*; *cançó* cast. *canción* it. *canzone*; *força* cast. *fuera*; *març* cast. *marzo* it. *marzo*; *endreçar* cast. *enderezar* it. *indirizzare*, etc. Però la regla segons la qual s'escriuria ç quant el castellà escriu z, presenta un nombre considerable d'excepcions degut, d'una part, al fet de rebutjar-se la ç en els mots d'origen àrab (*sucre*) i, d'altra part, al fet de presentar el castellà en alguns mots z corresponent a una s llatina (*zozobra*): *azafrán safrà*, *azúcar sucre*, *azufre sofre*, *azote assot*, *zozobra sotsobre*, *zafiro safir*, *mezclar mesclar*. [234]

Com a resultat d'aquesta Norma, no caldrà mai escriure ç davant de consonant ni en principi de paraula, llevat en el pronom ço (forma abreujada de *açó*) i en l'adverbi çà.

13. Se conservarà la lletra x (pronunciada cs, c o gz) dins els mots erudits que en llatí presenten x (o en grec ξ). exemples de x pron. cs: *convexe*, *perplexe*, *fixe*, *prolix*, *ortodoxe*, *paradoxa*, *lux*, *lèxic*, *òxid*, *asfíxia*, *crucifix*, *tòrax*, *índex*, *vèrtex*, *apèndix*, *apoplexía*, *conexió*,

axioma, Alexandre, relaxar, flexió, mixte, text, juxtaposició, contextura, excloure, excusar, expansió, exterminar, extinció, extracció, extraordinari. Exemples de *x* pron. *c*: *excedir, excel·lent, excèntric, excessiu, excitar.* Exemples de *x* pron. *gz*: *exacte, exagerar, examen, execrar, executor, exemple, exercir, exigir, exigu, existir, exuberant, exhalar, exhibir, exhortar, exhumar, inexhaurible, hexàmetre, hexagon.* —Noteu: no s'escriurà *x* sinó *s* dins els mots següents, sovint escrits erròniament amb *x*: *estendre* (fr. *étendre*) i *estrany* (fr. *étrange*) que són mots populars (com *escabellar, escurçar, escaure, etc.*), i *espontani* (fr. *spontané*), *escèptic* (fr. *sceptique*), que en llatí no tenen *x* sinó *s* (*spontaneus, scepticus*).

El sò de *x* palatal, se representarà per *x* en general i per *ix* darrera de *a, e, o* o *u* que no formi part d'un diftong. Exemples: *xafogor, xarol, xerigot, xifra, xiprer, xisclar, xop, xuclar, planxa, punxa, gronxar, Elx, escorxa, perxa, marxa, baix, baixa, baixar, caixa, aixella, esqueix, madeixa, teixir, eixam, eixut, boix, moixó, gruix, gruixa, gruixut, ix, reix, ixent, albíxeres, clixé, guix, guixaire, rauxa, disbauxa.*

14. Les plosives finals són representades, adés per *g, d, b*, adés per *c, t, p*:

S'admeten la *g*, la *d*, i la *b* finals en els mots erudits que en llatí presenten *g, d, b* (o en grec γ, δ, β). (Ex.: *esòfag, pròleg, diftong, àcid, rígid, monosil·lab, verb*) i en els mots populars els ètims dels quals tenen *g, d, b* (o *v*). (Ex.: *llarg* de *largus*, *verd* de *viridis*, *barb* de *barbus*), fent-se, però, excepció dels noms que en llatí terminen en *-itudo*. (Ex.: *amplitut, beatitut*, llat. *amplitudo, beatitudo*) i dels mots populars en que la plosiva es troba precedida d'una vocal accentuada. (Ex.: *humit* de *humidus*), i tenint-se en compte que, en tots casos, s'escriurà amb *c* i no *g* la primera persona del singular de l'indicatiu. (Ex.: *valc, vinc*). S'admet també la *b* en *cab* (de *cabre*), *sab* (de *saber*), i *reb* (de *rebre*). [235]

En virtut d'aquesta Norma:

I. Darrera de consonant: s'escriurà *g, d, b* finals o *c, t, p* finals en el masculí, en el primitiu o en l'indicatiu present, segons que el femení, els

derivats o l'infinitiu presenten *g, d, b* o *c, t, p*. Ex.: *llarg* (fem. *llarga*, der. *llargaria*, *allargar*), *alberg* (*albergar*), *sang* (*sangonós*, *sangonera*), *blanc* (*blanca*, *blancor*, *emblanquir*), *blavenc* (*blavenca*; —*verd* (*verda*, *verdor*), *covard* (*covarda*, *covardía*, *acovardir*), *llard* (*llardós*, *enllardar*), *sord* (*sorda*, *sordejar*), *perd* (*perdre*), però *fort* (*forta*, *enfortir*), *cobert* (*coberta*, *encobertar*), *tort* (*torta*), *surt* (*sortir*);— *verb* (*verbal*), *superb* (*superba*, *ensuperbir*), *balb* (*balba*), però *esquerp* (*esquerpa*), *colp* (*colpir*).

II. Darrera de vocal no accentuada: Com en el cas anterior; així, *pròdig* (*pròdiga*, *prodigar*), *sacríleg* (*sacrílega*, *sacrilegi*), *catàleg* (*catalogar*), *anàleg* (*anàloga*, *analogía*), *centrífug* (*centrífuga*), *cartílag* (*cartilaginós*), però *intrínsec* (*intrínseca*), *estómac* (*estomacal*), *únic* (*única*), —*àcid*, *àrid*, *àvid*, *càndid*, *esplèndid*, *estúpido*, *fèlid*, *insípid*, etc. (*àcida*, *àrida*, etc.), *òxid* (*oxidar*), però *lícit*, *decrèpit*, *inèdit*, *explícit*, *insòlit*, *paràsit*, etc. (*lícita*, *decrèpita*, etc.), *límit* (*limitar*); —*monosíl·lab* (*monosil·làbic*), *hidròfob* (*hidròfoba*, *hidrofobia*), *àrab* (*aràbic*), però, *filàntrop* (*filantropía*), *príncep* (*principat*). —S'exceptúen *buit*, *aràbic* i els mots en *-ec* *màrec*, *càrrec*, *tràfec*, *rústec*, *ròneg*, *rèneg*, *ferèstec*, *ròssec*, *préssec*.

II. Darrera de vocal accentuada: S'escriurà sempre *c, t, p*; així no solament *sec* (fem. *seca*, der. *assecar*, *sequedat*), *ric* (*rica*, *riquesa*), *ínic* (*iniqua*, *iniquitat*), sinó *manyac* (*manyaga*, *amanyagar*), *grec* (*grega*), *amic* (*amiga*), *groc* (*grogga*, *grogor*), *feixuc* (*feixuga*), *foc* (*foguera*), *jòc* (*joguina*); —no solament *dret* (*dreta*, *dretura*), *nèt* (*nèta*, *netejar*), *petit* (*petita*, *petitesa*), *bat* (*batre*), *permet* (*permetre*), sinó *fat* (*fada*, *fador*), *blat* (*blader*), *fret* (*freda*, *fredor*), *mut* (*muda*), *nebot* (*neboda*, *nebodet*), *paret* (*aparedar*), *set* (*assedegat*), *pensat* (*pensada*), *sentit* (*sentida*), *perdut* (*perduda*), *pot* (*poder*), *put* (*puer*); no solament *drap* (*draper*), *xop* (*xopar*), *Josep* (*Josepet*), sinó *cap* (*cabota*, *acabar*), *cup* (*cubell*), *llop* (*lloba*), *estrep* (*estrebada*). —Excepcions: *demagog*, *pedagog*, *zigzag*, *buldog*; —*sud* i alguns noms propis com *Alfred*, *Conrad*, *David*, *Nemrod*,

Madrid, Bagdad; —les tres formes verbals *cab, sab i reb, adob, rob, club, nabad* i alguns noms propis com *Jacob, Job*.

15. En fi de paraula, s'escriurà *tx* dins els pocs mots com *despatx, esquitx*, els derivats dels quals presenten *tx* [236] (*despatxar, esquitxar*); en tots els altres casos s'escriurà *ig* darrera de *a, e, u, i* g darrera de *i*. Ex.: *maig, faig, raig, gaig, lleig, bateig, oreig, sacceig, mig, trepig, desig, goig, boig, roig, fuig, puig, enuig, rebuig*.

16. Quan, per regles d'accentuació, calgui accentuar gràficament una *a*, una *e*, oberta o una *o* oberta, s'emplegarà l'accent greu; en els altres casos, s'emplegarà l'accent agut.

S'accentuaràn els oxítons acabats en vocal tònica o en vocal tònica seguida d'una *s* o d'una *n*. Ex.: *replà, cafè, diré, cosí, allò, carbó, oportú, francès, digués, formós, comprèn, encèn*. (En canvi: *extens, carbons, infern, animal, animals, sonor, direm, dormim, direu, dormiu, museu, servei, remeis*.)

S'accentuaràn els paroxítons acabats altrament que en vocal sil·làbica seguida o no d'una *s* o d'una *n*. Ex.: *fàcil, fàcils, dípter, dípters pròleg, exàmens anàvem, anàveu, anàrem, anàreu, diríem, diríeu*. (En canvi: *pare, pares, casa, cases, cerca, cerques, cerquen, savi, savia, savis, savies, moro, moros, ingenu, ingenua, ingenus, ingenues, anessis, anessin, anares, anaren*.)

S'accentuaràn els paroxítons de més de dues sil·labes en els quals la vocal tònica es una *i* o una *u* seguides de vocal. Ex.: *estudía, estudíes, estudién, dormiría, dormiríes, continúa, continúes*. (Però: *dia, dies, nua, nues, cria, cries, crien*.)

S'accentuaràn tots els proparoxítons. Ex.: *època, èpoques, solípede, física, anàloga, mètode, hipòtesi*.

Quan dues formes nominals o dues formes verbals solament se diferenciën entre elles pel sò obert o tancat d'una *e* o d'una *o*, s'accentuaràn totes dues. (Ex.: *bè i bé, nèt i nét, vès i vés, vèns i véns, vènen i vénen, òs i ós, jòc i jóc, bòta i bóta, mòra i móra*) i, en general, s'accentuaràn tots aquells mots amb *e* o amb *o* tòniques que, escrits

sense accent, podrien donar lloc a confusions (tals com *dòna* i *dóna*, *sò* i *só*, *sòu* i *sóu*, *fòra* i *fóra*, *tè* i *té*).

Quan dos monosíl·labs l'un tònic i l'altre aton vénen escrits amb les mateixes lletres, s'accentuarà el tònic a fi de diferenciar-lo gràficament de l'aton: *és* de *esser*, diferenciat així gràficament de *es* pronom reflexiu; *mà*, *món* i *mós* substantius, de *ma*, *mon* i *mos* adjectius possessius, *nós* i *vós* subjectes i complements preposicionals, de *nos* i *vos* complements àtons (pron. *nus*, *vus*); *pèl* substantiu i son plural *pèls*, de *pel* i *pels* contraccions de la preposició *per* [237] amb els articles *el* i *els*; què pronunciat amb è clara, de *que* pronunciat amb e neutra; *sà* adjectiu qualificatiu, de *sa* adjectiu possessiu; *sé* de *saber*, de *se* pronom reflexiu; *ús* substantiu, de *us* pronom personal.

17. Davant de vocal o *h* no s'escriurà *al*, *del*, *pel*, sinó *a l'*, *de l'*, *per l'*. Ex.: *a l'avi*, *de l'home*, *per l'aire*.

No s'elidirà mai la *e* del mot aton *que*, pronom o conjunció.

En el cas d'emplegar-se *an* en lloc de *a*, no s'escriurà *a n'* (ni *a-n*) sinó *an*: *ho he dit an ell* (millor: *ho he dit a ell*).

18. S'admeten les formes sil·làbiques *em*, *et*, *es*, etc. al costat de les formes sil·làbiques tradicionals *me*, *te*, *se*, etc. Ex.: *Mai et veia* i *Mai te veia*; *Els en treu* i *Treu-los-en*.

19. Darrera de vocal que no sigui una *i* o una *u* pertanyents a un diftong descreixent, s'usaran les formes sil·làbiques. Ex.: *Porti els llibres*, *Els papers i els llibres*. Excepcions: Seràn usades les asil·làbiques (*m*, *t*, etc.) dins les combinacions de verb i pronom (*mira'm*), dins les combinacions de dos o més pronoms àtons (*me'n dóna*), dins les combinacions de preposició i article (*entre'ls dits*) i, facultativament, darrera d'alguns monosíl·labs (tals com *que*, *na*); i en tots aquests casos s'escriuràn acostades a la paraula anterior i separades d'ella mitjançant un apòstrof.

20. Són invariables els dos mots àtons *hi* i *ho*.

21. *Li* és el datiu del pronom de tercera persona (*Dóna-li el pa*); *l'hi* és la combinació de l'acusatiu i del datiu del dit pronom. (*Vol el pa, dóna-*

l'hi) o de l'acusatiu *l'* amb l'adverbi *hi*. (*Heu vist mon germà al teatre? — No l'hi hem vist.*)

22. No s'admeten les formes *els-e*, *ens-e*, etc., ni *an-e*, *amb-e*.

23. Se separarà mitjançant un guionet el verb dels pronoms àtons afixats. Ex.: *donar-me*, *enviar-nos*, *rentar-te*, *mirar-nos*, *recordar-se*, *comprar-lo*, *escoltar-la*, *entendre-la*, *fer-los*, *cosir-les*, *escriure-les*, *dir-li*, *escriure-li*, *venir-ne*, *pensar-hi*, *dir-ho*; *mirant-me*, *escrivint-nos*, *llevant-te*, *adormint-vos*, *asseient-se*, *cremant-lo*, *evaporant-la*, *veient-los*, *dissolent-les*, *dient-li*, *parlant-ne*, *anant-hi*, *fent-ho*; *escolteu-me*, *plany-me*, *promet-nos*, *ajup-te*, *vesteix-te*, *renteu-vos*, *cull-lo*, *duu-lo*, *cus-la*, *absol-los*, *feu-les*, *digui-li*, *parlem-ne*, *parleu-ne*, *parlin-ne*, *pren-ho*, *vés-hi*; *dóna-me-la*, *dona-me'l*, *vés-te-n'hi*, *digui-me'ls*, *digui-me-les*, *portant-t'hi*, *vagi-se'n*, *digues-ho*, *digui-s'ho*. [238]

Se substituirà el guionet per un apòstrof en el cas de seguir al verb una forma enclítica asil·làbica: *rebre'm*, *remetre'ns*, *deure't*, *vendre'l*, *escolti'm*, *renta't*, *miri's*, *puja'l*, *parli'n*, *digui'ns-ho*, *porta'ls-hi*, *dóna'ls-en*, *aneu's-en*.

24. No s'escriurà *pera* sinó *per a*.

Aquestes Normes no afecten els noms propis geogràfics, que han d'esser objecte d'un estudi especial, ni els cognoms, la possible esmena dels quals és naturalment de l'incumbència de qui els porta.

Barcelona, 24 de Janer de 1913.

A. RUBIÓ I LLUCH, President de l'Institut Històric-arqueològic i President de torn de l'Institut d'Estudis Catalans. —ANTONI M.ª ALCOVER, pre., President de l'Institut de la Llengua Catalana. —MIQUEL A. FARGAS, President de l'Institut de Ciències. —J. MASSÓ-TORRENTS. —JOSEP M.ª BOFILL. —JOAQUIM MIRET I SANS. —LLUÍS SEGALÀ. —FREDERIC CLASCAR, pre. —E. TERRADAS. —EUGENI D'ORS. —JOSEP CARNER. —JOSEP PIJOAN. —PERE COROMINAS. —POMPEU FABRA. —J. PUIG I

Quatre mots de llengua i ortografia valenciana (238-243)

Fa uns tres anys que el nostre bon amic i notable gramàtic valencià En Josep Nebot i Pérez, ens remeté honrant-mos ferm, l'obra que acabava de publicar: *Tratado de Ortografía Valenciana Clásica* (Valencia, 1910, — Angel Aguilar, Editor, Caballeros, 1). La nostra intenció era donar-ne una nota bibliogràfica i dir-hi tot lo que trobàvem. Començam a lletgir l'obra, i aviat ens convencérem de que, per parlar-ne tal com calia, primer hauríem de fulletjar amb tot esment manuscrits i impresos dels sigles XV i XVI fets a València, per comprovar si efectivament l'ortografia dels grans escriptors valencians d'aquells sigles, era així com pretén En Nebot i Pérez. El viatge a València per fer-hi tal estudi no pogué esser fins la darrera d'abril de l'any 1910; i llavò, per coses i coses que mos anaren sortint, haguérem de perllongar i perllongar el tractar d'una qüestió tan envitricollada, [239] fins que, tocant dins el BOLLETÍ d'agost darrer diferents problemes ortogràfics, n'haguérem de tocar alguns sobre els quals versa l'obra d'En Nebot i Pérez. L'home va lletgir allò, i ben aviat ens endreçà una contestació per desfer lo que acabàvem de dir sobre ortografia valenciana, pregant-mos que hu publicàssem demunt el BOLLETÍ. Tot d'una no fou possible, sense deixar a l'aire coses que teníem començades i altres de tota urgencia. Ara que ja n'estam lliberts, ara li es arribat el torn a lo de *l'ortografia valenciana* i a l'obra i contestació d'En Nebot i Pérez. Per dur les coses amb orde i arreu, anem per parts: primer, una idea general de l'obra d'En Nebot; i llavò la seua contestació an el BOLLETÍ i la nostra rèplica.

I

Ullada general a l'«Ortografía Valenciana Clásica»

Hem de comensar per repetir lo que tantes de vegades hem dit parlant d'En Nebot i Pérez: que es el primer gramàtic de tot el regne de València i de tot el renaixement valencià. Sí, les lletres valencianes no n'han tingut cap altre, que sapiguem, de temperament gramàtic com En Nebot, ni d'un bon tros. Per això les obres d'En Nebot, fins quant va errat, tenen una singular importància, mereixen tota l'atenció del filòleg, i aquest les ha de tenir en compte si vol aglapir tots els elements de judici sobre la nostra llengua. La seua obra darrera se troba en aquest cas: en general es de vertadera importància, i mereix, an el nostre entendre, una enhorabona coral, que ens plavem d'enviar a l'autor amb tota la nostra ànima. Una de les desgràcies que patim dins Espanya, es la incultura gramatical; casi nigú sab brot de gramàtica, i això ha contribuït molt a l'anarquía ortogràfica que ha reinat fins avui tant a Catalunya com an el reyne de València com a les Balears respecte de la nostra llengua. Els castellans, sia com sía, tenen la *Gramàtica* de Reial Academia, que, encara que filològicament sia una ignominia, dona un sistema ortogràfic, que es lo menys esguerrat de tal obra, i amb això els escriptors castellans ja poren tirar endavant. A Catalunya, Reine de València i Balears ni això hem tengut, perque els gramàtics que hi ha haguts, per més qu'han proposats llurs sistemes ortogràfics, com no tenien cap caràcter oficial, no se'n ha fet gaire cas, i d'aquí ha resultat un desgavell. Però allà ont es estat més gros, es a València per la major castellanització de la llengua i per la menor cultura genuinament literaria que la llengua ha alcansada. Allà ont la llengua [240] necessitava més defensa de part dels gramàtics sobre tot, era a València per aquella situació especial en que se troba; doncs allà es estat la banda més mancada de gramàtics. Si treim En Nebot, no n'hi ha hagut casi cap qu'haja treta romana, si hem de dir lo que hi trobam. Per això té un gran mèrit En Nebot, perque no ha pogut prendre llum de casi negú ni casi negú li ha fet costat; ell tot sol ha hagut

de lluitar contra l'incultura i la barbarie antigramatical, escrivint l'any 1894 *Apuntes para una Gramàtica Valenciana Popular*, i l'any 1910 *Tratado de Ortografía Valenciana Clásica*. Tant amb una obra com amb l'altra ha escampada molta llum sobre el valencià actual, desfent molts d'embulls i redreçant molts de desgavells que l'ignorancia i l'incultura de molts d'escriptors hi havia ocasionats; ell ens ha donats un croquis de la llengua prou exacte i que no's decanta gaire casi mai de la realitat, espinzellant enginyosament i experimentadament les diferents *parts de l'oració*, la sintaxis, la prosodia, l'ortografia. No ha pretengut En Nebot fer obra filològica en el sentit estrictament científic de la paraula; per això no hi ha que cercar ni dins la *Gramàtica* ni dins la *Ortografía* l'estudi de les moltes de variedats dialectals que les regions valencianes presenten ni el desllatigament de tals fenòmens. Ell no s'ha proposat res d'això, sino formular les lleis gramaticals de la llengua valenciana per que els valencians hi puguen escriure correctament i els no valencians puguen veure com se troba actualment tal llengua desde el punt de vista purament literari. Fora d'algunes inexactituts sense gaire transcendencia, hi ha que dir que En Nebot ha aconseguït gloriosament el seu objecte. L'ha favorit molt la circumstancia d'esser nadiu de Vila-real, aont se conserva prou bé la llengua, i llavò haver residit casi tota la vida a València, aont la gent de totes les regions valencianes conflueixen i caplleven. Així s'es pogut amerar de la llengua actual de per tot per lo que fa referencia a parlar-la i escriure-la; i llavò amb lo seu talent gramatical tan privilegiat ha pogut formular els cànons literaris de la llengua, d'una manera clara, precisa i llampant. Així es que dins la seua derrera obra, que es propiament la que ara examinam, comença per donar el seu concepte general del valencià, que nosaltres creim erradíssim; llavò dona l'idea general que té de l'ortografia, i això ja hu trobam més acceptable; i després passa a tractar de la representació gràfica de cada un dels sons vocals i consonants, i això constitueix verament la part capdal de l'obra, el nucli, el bessó, el cor de l'obra, encara que alguna grafia que ell proposa i defensa a tota ultrança, la

consideram inacceptable. Diu l'adagi [241] que *una oronella no fa estiu*; doncs tampoc una o dues o tres grafies menys avengudes o errades no basten per fer dolent un sistema ortogràfic ni despreciable una obra, puis ja's sab que l'imperfecció de tota cosa humana es una llei general. Sí, tots som de terra i terretjam, de llevant o de ponent.

Per això, en últim resultat En Nebot amb la seua *Ortografia Valenciana Clàssica* ha merescut bé de la Patria i ha prestat un gran servei a la nostra estrenua i gloriosa llengua, i tots els qui ens avanam de llegítims fills i amator[s] d'ella, li hem d'estar agraidíssims an En Nebot i sebre-n'hi grat amb tota la nostra ànima.

Pero, per esser justs i crítics integres, una volta rendit aqueix tribut de justícia i d'admiració an En Nebot, n'hem de dir altres coses, no tan agradables, naturalment; li hem de posar algunes til·les per les deficiències i minves que trobam dins aqueixa obra seua que ens ocupa, i que casi totes pervenen, no de falta de ciència gramatical de l'autor, sino del punt de vista que ha pres, que sempre ha tengut envers del valencià i de la llengua catalana, punt de vista erradíssim, an el nostre entendre, i que no deixa veure les coses així com son, sino capgirades en molts d'endrets. Les til·les que'ns veim obligats a posar, com a crítics, an aqueixa obra d'En Nebot, son les següents. I que ens ho dispensi tan bon amic, que no ho feim per mal ni per molestarlo en lo més mínim. Bé hu sab ell que l'estimam de tot cor i que ens mereix la més alta consideració i el més absolut respecte. Res més lluny de nosaltres que voldre'l ofendre en res ni per res. No volem més que exposar el nostre sentit, així com ell exposa el seu, envers la llengua catalana an el reine de València, que ell no admet que sia catalana, sino just valenciana i per lo meteix independent de la catalana de cap a peus. Parlem-ne, doncs, de tot això de prim compte.